

DRAMES DEL MAR

I

LA GROPADA DE SANTA CATERINA

**La nit de Sta. Caterina de l'any 1917,
entre les Medes i la frontera francesa,
el mar s'engolí de 250 a 300 homes.**

La Guerra Gran, com se li digué llavors a la del 1914 al 1918, va assolar els països bel.ligerants. La França fou la nació que va haver de suportar el pes més feixuc produït per aquella salvatge devastació; en arribar l'any disset aquell país es trobava completament exhaurit, mancaven el articles de primera necessitat per al consum de la població civil. Amb tot el que es disposava n'hi havia poc per a nodrir els fronts, gairebé tots els recursos amb que comptava la nació anaven per armament. Gràcies a les portes que donaven entrada i sortida a Espanya, podien circular molts d'aliments que la població civil reclamava sense reparar el preu. Amb aquest motiu, el tragí cap a les poblacions del sud de França era una corrua feta, sobretot de vaixells de tota mena procedents de la nostra Mediterrània. Una munió d'embarcacions de vela, des de la petita barca de cabotatge, aparellada amb vela llatina i floc portant com a tripulació sis o set homes, fins els pailebots i bricbarques amb quinze o setze mariners, desfilaven seguidament pel golf de l'Estartit en direcció a Port-Vendres, Cette o a Marsella.

Una gropada de tramuntana que els dies 23 i 24 de novembre de l'any 17 regnava per aquests mars, va fer que uns setanta vaixells de tràfic de la mena dels esmentats suara, procedents de la part de València i de cap a Tarragona, cerquessin refugi en el port de Palamós. El 25 del mes esmentat, diada de Sta. Caterina, va deixondir-se amb una albadà magnífica. Durant la nit, la tramuntana s'havia mort. Al cap de poc de la sortida del sol el vent va donar de garbí. El temps es presentava magnífic per a reemprendre el viatge cap als ports del sud de França. En començar la tarda, el mar de davant l'Estartit era un estol de veles blanques, que com un vol de gavines que se n'anaven a jóc, amb garbí fresc i mar bonança navegaven en direcció cap al golf de Lió. Quan va començar a fosquejar, el temps féu un canvi ràpid, al cap de poc les primeres ratxes de

tramuntana i els cops de mar sotaigats foren el pressagi d'una nit sinistra, en el golf de Lió hi havia un temporal desfermat. Sense fer-se esperar gaire, un huracà de vent del nord envaí el golf de Roses. En plena nit, aquell estol d'embarcacions carregades a seny i amb la cobertada plena, cosa que les dificultava de navegar desinvoltes, hagueren de lluitar amb la maltempsada. Les naus més petites van ésser les primeres a no poder resistir els elements desfermats. De les setanta i escaig d'embarcacions que s'havien fet a la vela en sortir del port de Palamós, només una quarentena va poder arribar a llur destí. De les trenta restants no se'n va saber mai més res.

Entre les barques que amb molts de treballs pogueren arribar a Port-Vendres, n'hi hagué una que procedia de Barcelona amb carregament de bocois d'alcohol, anava comandada per en Francesc Pascual (en "Xico" de l'Estartit, el meu oncle); vuit homes composaven la tripulació, entre els mariners n'hi havia dos d'aquest poble, els altres cinc eren valencians. Aquesta barca, en comptes de cercar refugi a Palamós, feia dos dies que havia recalat a la badia de l'Estartit a l'espera que la tramuntana amainés; en sortir d'ací la matinada del dia de Sta. Caterina, va permetre d'avantatjar unes hores als vaixells que s'havien refugiat a Palamós, cosa que, en mig de la maltempsada, els permeté d'arribar a Port-Vendres, encara que amb força treballs. L'entrada en aquell port francès va ésser bon xic carregosa. Sortosament, portaven com a reserva un parell de remys grossos, vogant dos homes a cada rem i ajudats per una petita embarcació que va sortir per a donar-los-hi una mica de remolc, mig extenuats van poder atracar al moll d'aquell port francès.

Fins que llurs familiars de l'Estartit van rebre noves de l'arribada d'aquella gent a port, el neguit que passaren, com podeu suposar, no va pas ésser petit.

Durant tot aquell hivern, les parelles de bous, tant les de l'Estartit com les de l'Escala i les de Roses, força sovint agafaven restes dels desgraciats nàufregs que la mar s'havia engolit, així com deixies en descomposició de les mercaderies que constituïren el carregament d'aquelles pobres naus: caixes amb ous, caixes amb pots de tomata, barrils amb vi, caixons de figues seques, sacs de fesoles, sacs d'arròs, d'ametlles, d'avellanes i, sobretot, molts de sacs plens d'ossos, i d'altres articles que aquells dissortats vaixells transportaven.

La data d'aquelles desgràcies ocorregudes la nit del 25-26 de novembre del 1917, va ésser recordada pels pescadors de l'Estartit, com una fita de malastrugança. La qual, durant molts d'anys, fou coneguda per la "Gropada de Santa Caterina".

És un dels episodis tràgics que sovint afectaven aquella pobra gent que havia de guanyar el pa lluitant contra els elements desfermats.

II

UN NAUFRAGI DAVANT DE CAN TUNIS

La barca esmentada en l'episodi anterior, entre la tripulació de la qual s'hi

comptaven tres estartidencs que sortosament van sortir indemnes de la maltempada, després de deixar la càrrega a Port-Vendres va emprendre el viatge de tornada cap a Barcelona amb el fi de carregar novament. Sortida d'aquest port altra vegada, en arribar a l'altura de l'Estartit es presentava una nit de calma, per la qual cosa hom decidí de passar la nit en aquesta badia. En el moment de fondejar, la barca es trobava un xic massa aterrada, on la fondària era justa; en entrar el ventijol de la matinada, el casc del vaixell va topar amb la mapa del ferro que el subjectava, cosa que li va produir un petit esvoranc en el pla per on va començar de fer aigües. Aquest incident va impedir a la barca de prosseguir carregada el viatge cap al migdia de França on anava destinada. Deixada la mercaderia en terra, l'embarcació fou reparada provisionalment allà mateix. Lliure de càrrega, va emprendre el viatge cap a Barcelona, d'on havia sortit feia un parell de dies. Una vegada en el port de la Ciutat-Comtal, hom va considerar que la barca era massa vella per a fer-li una adobada a fons, motiu pel qual l'armador va decidir de substituir-la per un vaixell més gran que en aquells dies es trobava en el port esperant comprador. Adquirint el nou navili, un pailebot de tres-centes tones que a la popa ostentava la matrícula de Gijón i la denominació de Maris Stella l'armador va procedir a substituir-li el nom pel de la seva filla, Maria Puigmal.

Tant de la barca anterior, com del navili adquirit novament, n'era armador-propietari en Cosme Puigmal i Candal, magatzemista de vins i fabricant de licors a Barcelona, i parent d'en "Xico".

Carregada amb bocois d'alcohol la nau recentment adquirida, amb la coberta plena i reforçada la tripulació amb dos estarridencs més.

Entre la nova tripulació, hi figuraven els estartidencs Francesc Pascual (en "Xico"), com a patró; com a mariners d'ací, hi havia en Josep Pagès ("Pepet d'en Llanguero"), en Fèlix Pibernus i el meu germà Rafel, els dos primers, desapareguts d'aquest món fa ja més de quaranta anys, en Fèlix deixà d'existir l'any 74, únicament en resta encara ple de vida en Rafel Audivert.

El 12 d'abril de l'any 1918, va fer-se a la vela amb un oratge suau, rumb a Port-Vendres. Al cap de no gaire estona de navegació, el temps va donar de llevant amb certa impetuositat, cosa que va dificultar que el vaixell fes goire via. De part de tarda, en arribar a l'endrecera de Vilassar, ja amb mar grossa i amb mig huracà de vent, hom va decidir de derivar cap al port d'on havien sortit. A mida que la nit s'anava tirant a sobre, creixia la mar, el vaixell, poc mariner —de construcció massa plana, fet per a navegar per les ries del nord d'Espanya—, no va pas respondre a les maniobres per a virar; massa aterrat, li va faltar espai per a emprendre una nova bordada. La mar l'arronçava ràpidament contra l'escullera davant del perill que això representava, els tripulants decidiren de fondejar el "barco" enmig dels rompent, amb grans dificultats van poder tirar el bot a l'aigua, aprofitant la pujada i baixada d'una plena, el patró i un mariner s'hi embarcaren

per tal d'anar a cercar un remolcador que els auxiliés. La nau que havia de donar remolc al "barco" va sortir fins a la bocana del port, més el pràctic que pilotava el remolcador no va pas atrevir-se d'arribar on el navili restava fondejat.

Amb el brusc balanceig del vaixell, produït per les embestides dels cops de mar, els bocois de la coberta, l'un darrera l'altre, van anar rompent les amarres, a cada brandada els recipients plens d'alcohol rodolaven de l'orla de babord a la d'estribord. Enmig de la tempesta de la nit, amb pluja i mar grossa, els mariners s'escapolien com podien de les embestides dels dipòsits desfermats. Finalment, amb molts de treballs, tots els que havien restat a bord van poder embarcar-se en un bot salvavides que els traslladà a lloc segur.

Durant la nit, el Maria Puigmal va rompre les amarres, embarrancat en el rocam de fora de l'escullera, l'endemà de matí només podien veure's restes dels pals i del velam i la carcassa del "barco" mig estellada, també, la platja de can Tunis es trobava plena de bocois a través. Els matiners que habitaven les barraques d'aquella barriada, ja havien practicat alguns forats en algunes d'aquelles bótes, per on havien tret part del líquid que contenien.

La mascota del vaixell, un pobre gosset, company i acaroador dels tripulants, ple de sorra i amb el ventre inflat, a cada moment el xipolleig de la resaca el rebatia amunt i avall de la llongada.

Fins avui, no hem pas trobat enlloc constància d'aquests fets, cosa que ens ha mogut a fer-ne aquesta lleugera descripció.

MARCEL·LI AUDIVERT

"PESCADOR"

Gravat al linòleum original de
Josep Planas i Casas